

لحظه‌ی جاری^۱

جف داری^۱

گلنار نریمانی، مجتبیٰ صنعتی

مقدمه

لحظه‌ای جاری در دایره همانطور که از نامش پیداست در زمره‌ی آثار معمول و مألوف تاریخ عکاسی نمی‌گنجد. دلیل این امر اولاً و اساساً آن است که دایره نه مورخ عکاسی است و نه هدای تاریخ‌نگاری در سر دارد. هدف او از نگارش این کتاب گردآوری عکاسان در بازه‌ی زمانی مشخص چند دهه‌ی نخست قرن بیستم است تا بدین ترتیب امکان تجربه کردن آثار برخی از بزرگ‌ترین عکاسان قرن را به شیوه‌ای بدیع فراهم کند. همانطور که نویسنده در ابتدای کتاب توضیح می‌دهد شیوه‌ی گزینشش تابع به معنی دقیق و از پیش معینی نیست؛ او سوژه‌ها را گرد آورده و هر جا تشابهی محسوس و موضوعی در کار عکاسان دیده به کندوکاو چرایی و چگونگی این تشابهات پرداخته است. نتیجه‌ی کار بر خوردی دست اول با عکس‌ها و بخشیدن معنایی نو به تفسیری است که شاید در حافظه‌ی تاریخی علاقمندان عکاسی و عکاسان چنانچه یادمانی ثبت شده و معانی مشخصی یافته‌اند. به نظر می‌رسد قصد دایره برهم زدن این کلیشه‌هاست از طریق برهم زدن شیوه‌ی روایی معمول کتب تاریخ هنر؛ یعنی روایت به ترتیب تاریخی (chronological). روایت دایره بر حسب موضوع عکس‌هاست و براساس آن می‌توان تبادلات فکری، سرچشمه‌های الهام و تأثیرات و تأثرات رخ داده میان عکاسان را پی گرفت. این شیوه و جوهی از تاریخ عکاسی را روشن می‌سازد که در روایت‌های تاریخی در سایه باقی می‌مانند.

از دیگر وجوه بارز کار دایر این واقعیت است که نویسنده عکاس یا متخصص عکاسی نیست و به همین سبب مواجهه‌ی او با عکاسی مواجهه‌ای بدیع و نخستین با پدیدارها را نشان می‌دهد و ممکن می‌سازد. همین امر سبب شده است خواننده به جای انبوهی از اطلاعات و قیاس‌های فنی و مباحثی حول تفاوت‌ها و شباهت‌های فرمی و سبکی عکس‌ها و عکاسان، با مباحثی بدیع درباب محتوای عکس‌ها، ربط و نسبت‌شان با زمینه‌ی تاریخی و فرهنگی مواجه شود تا خود در نهایت داور بی‌اشتباه حتمی مجموعه‌ی وسیع و گونه‌گون پیش رویش باشد. گرچه جف دایر منتقدی شایسته و حرفه‌ای در حوزه‌ی هنر و ادبیات است، اما در این کتاب موضع‌گیری خاصی ندارد و به‌عصر می‌رسد در تلاشش برای حفظ بی‌طرفی تا حد زیادی توفیق یافته است. از آنجا که این اثر در زمره‌ی آثار تخصصی عکاسی نیست همه‌ی علاقمندان به عکاسی می‌توانند مخاطبش باشند و آن را به قول بنیامین «چونان سفره‌ای گشوده» و قارع‌الغدغه درباب اطلاعات فنی بخوانند. تا تازگی متن از بین نرود، سخن درباب آن را کوتاه کرده و این مقدمه‌ی مقدماتی را با شرحی مختصر درباب خود نویسنده به پایان می‌ریم.

جف دایر منتقد و نویسنده‌ی معاصر انگلیسی به روایت مجامعی، «نیویورک» یکی از بزرگ‌ترین منتقدین عصر ماست، نه منتقد هنر بلکه منتقد زندگی. دایر تاکنون چهار نوول و تعداد زیادی مقاله و کتب انتقادی نوشته است. از زبان او می‌توان رنگ خاطره، جستجو، شیوه‌های روایت: آثار جان برجر، اما زیبا: کتابی درباره‌ی موسیقی جَز (برنده‌ی جایزه‌ی سامرست موام) و لحظه‌ی جاری (برنده‌ی جایزه‌ی ICP Infinity برای نوشتن درباب عکاسی). تازه‌ترین کتاب دایر با عنوان ماسه‌ی سفید در سال ۲۰۱۶ منتشر خواهد شد. در پایان سپاسگزار شه‌ریار توکلی هشتم بابت پیشنهاد کتاب و اعتماد و حمایتش. همچنین سپاسگزار همه همکاران آشنا و ناآشنای نشر «حرفه: هنرمند»م بابت سهم‌شان در آماده‌سازی و نشر این کتاب.